

Számítógépes Hálózatok 2013

5. Adatkapcsolati réteg – MAC, Statikus multiplexálás, dinamikus csatornafoglalás, ALOHA, CSMA

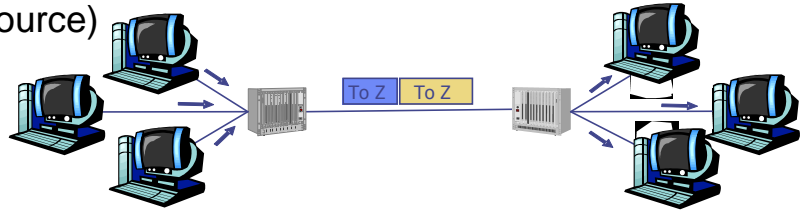
Mediumhozzáférés (Medium Access Control -- MAC) alréteg az adatkapcsolati rétegben

- **Statikus multiplexálás**
- Dinamikus csatorna foglalás
  - Kollízió alapú protokollok
  - Verseny-mentes protokollok (contention-free)
  - Protokollok korlátozott versennyel (limited contention)
- Az Ethernet példája

Statikus multiplexálás

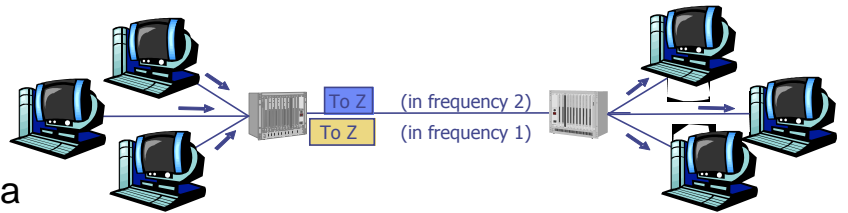
- Adott egy link (erőforrás / ressource)

- A kommunikációs kapcsolatokhoz fix időegységeket (TDM) / frekvenciasávot (FDM) / csatornákat rendelünk

- Ez akkor jó megoldás, ha

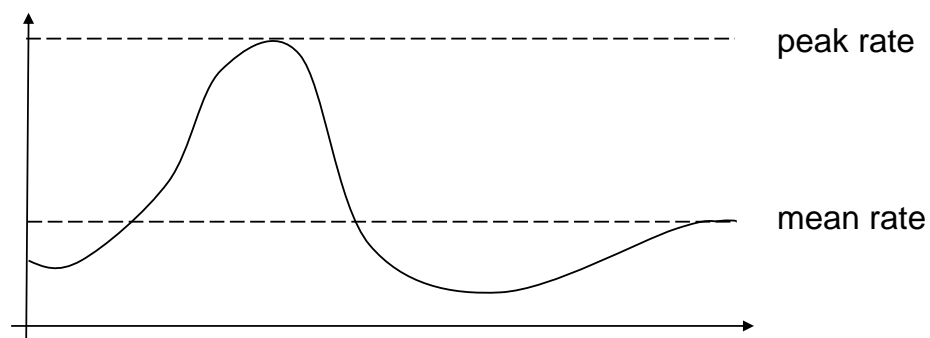
- fix adatráták vannak és a sáv szélességet annak megfelelően osztjuk csatornákra
- A források a vezetéket jól kihasználják

Löketszerűen érkező adatok (bursty traffic)

- Probléma: **bursty traffic**

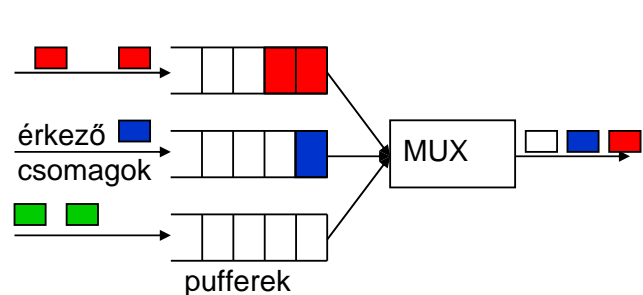
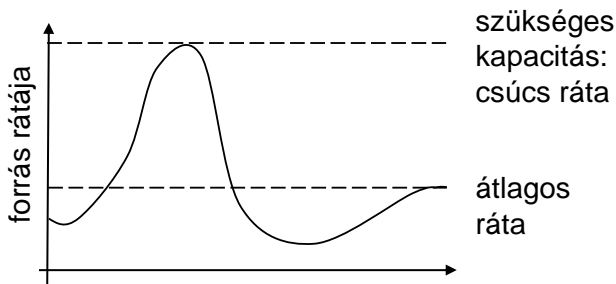
- Definíció: nagy különbség a forgalom **csúcs rátája (peak rate)** és az **átlagos rátája (mean or average rate)** között
- Számítógép-hálózatokban $\text{peak rate} / \text{mean rate} = 1000/1$ nem szokatlan

Löketszerűen érkező adatok és statikus multiplexálás

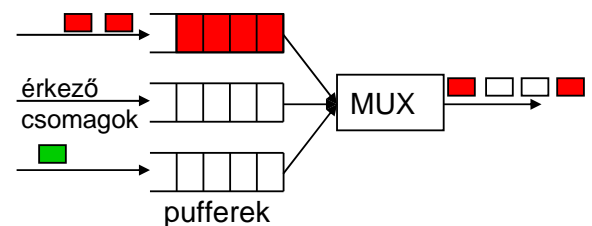
A linknek / csatornának statikus multiplexálás esetén vagy ... vagy ...

- vagy elegendően nagy kapacitásúnak kell lenni, hogy a csúcs rátát kezelni tudja
  - Pazarlás, mert az átlagos ráta nem használja ki a csatornát
- vagy az átlagos rátára alapozva kell dimensionálni
  - ekkor pufferek (queue) szükségesek
  - mi lesz a csomag késéssel (delay)?

„Bursty traffic” és statikus multiplexálás – Késés (delay)

- Kiinduló helyzet:
  - nincs multiplexálás (queue van)
  - egy adatforrás ρ (bits/s) átlagos rátával
  - a link kapacitása C bits/s
  - a késés T
- Statikus multiplexálás esetén
  - Osszuk az adatforrást N egyforma adatforrássra (mindegyik átlagos rátája ρ/N).
  - Statikusan multiplexáljuk azokat ugyanazon a linken
  - Ekkor a késés (lényegében): $T_{TDM, FDM} = N T$
    - (ρ/N átlagos küldési ráta és C/N kiszolgálási ráta $\rightarrow$ sorok hossza?)
- Statikus multiplexálás megnöveli a csomagok késését az N -szeresére
  - Ennek az oka: néhány csatorna sokszor „üres” (idle)

MAC alréteg

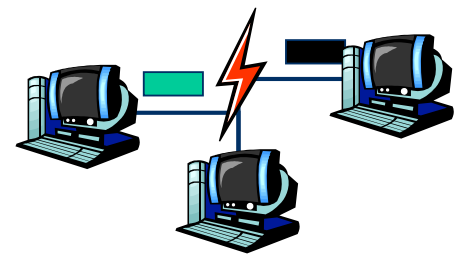
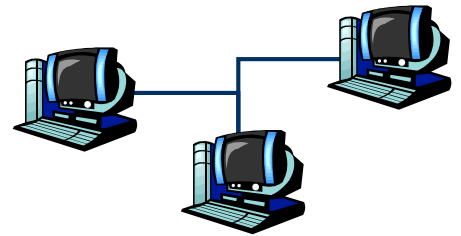
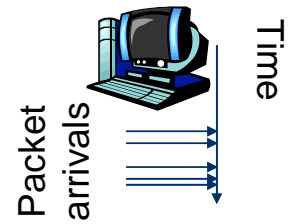
- Statikus Multiplexálás
- **Dinamikus csatorna foglalás**
  - Kollízió alapú protokollok
  - Verseny-mentes protokollok (contention-free)
  - Protokollok korlátozott versennyel (limited contention)
- Az Ethernet példája

Dinamikus csatorna foglalás – MAC

- Statikus multiplexálás nem megfelelő löketszerű adatforgalom kezelésére
  - Telefon hálózatok forgalma nem löketszerű, számítógépes hálózatoké az
- Alternatíva: A csatorna/link/erőforrás hozzárendelése ahhoz a forráshoz aki éppen adatot akar küldeni
  - Dinamikus csatorna foglalás (channel allocation)
  - az erőforrás fix részének hozzárendelése helyett
- Szabályozni kell a médium hozzáférést:
  - Médium hozzáférés protokoll (Medium Access Control protocol - MAC) szükséges

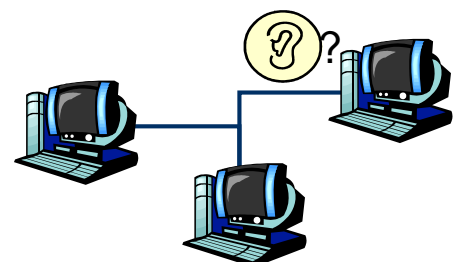
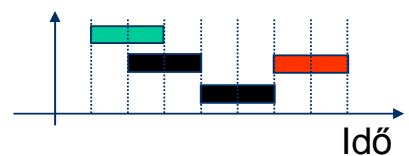
A dinamikus csatornafoglalás modellje

- **N állomás** (vagy N terminal)
  - N független állomás használja az adott erőforrást
  - Egy lehetséges **terhelés modell**: annak a valószínűsége, hogy egy állomás Δt intervallumban csomagot generál: $\lambda \Delta t$, ahol $\lambda = \text{konstans}$
- **Egy csatorna**
  - Az összes állomás részére együttesen egy csatorna áll rendelkezésre
  - A csatornán kívül semmilyen más lehetőség nincs kommunikálni egymással
- **Kollízió modell** (ütközés)
  - Egy időben csak egy frame vihető át eredményesen
  - Ha két (vagy több) frame időben átfedi egymást, akkor azok ütköznek és mindkettő szétrombolódik
  - Egy állomás se tudja fogadni egyik frame-et sem
  - Megjegyzés: ez alól a szabály alól van néha kivétel (pl. CDMA)

Modellek

- **Időmodellek**
  - Folytonos
    - Átvitel minden időben kezdődhet (nincs központi óra)
  - Diszkrét (Slotted time)
    - Az idő-tengely darabokra (slots) van osztva
    - Átvitel csak egy slot határán kezdődhet
    - Egy slot lehet üres (idle), vagy sikeresen átvitt, vagy kollíziót tartalmazó
- **Vivő-érzékelés (Carrier Sensing)**
  - Az állomások képesek felismerni, hogy éppen egy más állomás használja-e a csatornát
    - Nem feltétlenül megbízhatóan (pl. egy éppen kezdődő átvitelnél)
  - Ha a csatorna foglalt (busy), nem indít az állomás átvitelt

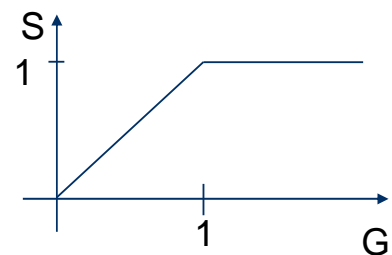

A hatékonyság mérése

- A csatornafoglalás hatékonyságának mértékei
- **Átvitel** (throughput)
  - Csomagok száma időegységenként
  - Különösen nagy terhelés esetén fontos
- **Késés** (delay)
  - Egy csomag átviteléhez szükséges idő
  - Alacsony terhelés esetén
- **Fairness**
  - Minden állomást egyenlőként kezelünk
  - Az átvitel és a késés körülbelül egyforma legyen az állomásokon

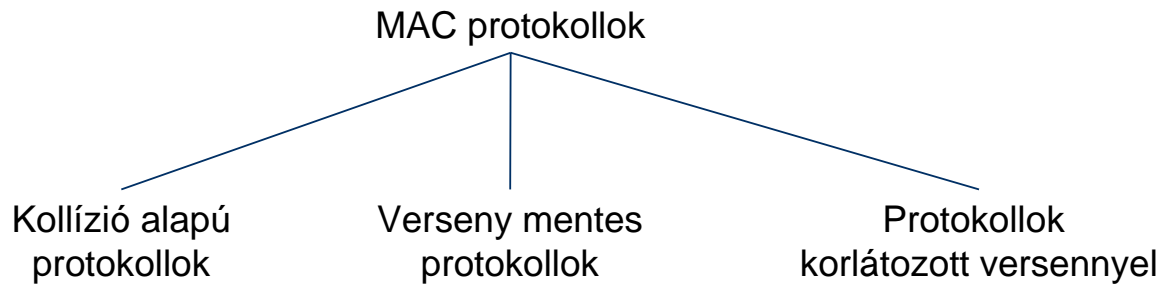
Átvitel és a feldolgozandó terhelés (offered load)

- **Feldolgozandó terhelés (offered load) G**
  - A csomagok száma csomag-időegységenként, amit a protokollnak kezelnie kell
  - $G > 1$: túlterhelés
- Ideális protokoll
  - Amíg $G < 1$, akkor az átvitel S egyenlő G -vel
  - Ha $G \geq 1$, akkor $S = 1$
- És: konstans kis késés tetszőlegesen sok állomás esetén is

Lehetséges MAC-protokollok

- Fő megkülönböztetés: Megenged-e a protokoll kollíziót?
  - Rendszer döntés
  - A feltétlen kollízió-elkerülés a hatékonyság csökkenésével járhat

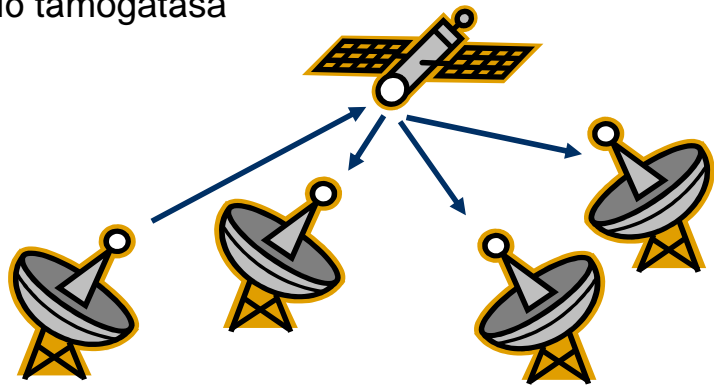
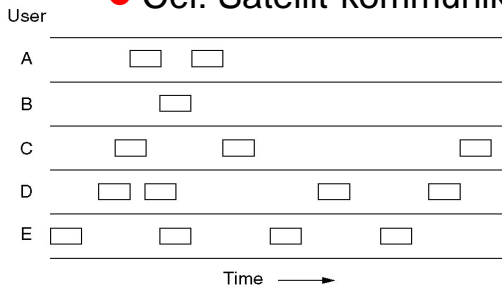
Rendszer, amelyben kollízió történhet:
Contention System (verseny rendszer)

MAC alréteg

- Statikus Multiplexálás
- Dinamikus csatorna foglalás
  - **Kollízió alapú protokollok**
  - Verseny-mentes protokollok (contention-free)
  - Protokollok korlátozott versennyel (limited contention)
- Az Ethernet példája

ALOHA

- Algoritmus:
  - Amikor egy csomag kész, azonnal átvitelre kerül
- Történet:
  - 1985 by Abrahmson et al., University of Hawaii
  - Cél: Satellit-kommunikáció támogatása

A csomagok tetszőleges időben kerülnek átvitelre

ALOHA – Elemzés

- Előny
  - Egyszerű
  - Koordináció nem szükséges
- Hátrányok
  - Kollíziók
    - A küldő nem teszteli a csatorna állapotát
  - A küldőnek nincs direkt módszere arra, hogy megtudja, hogy eredményes volt-e az átvitel
    - Nyugták (ACK) szükségesek
    - A nyugták szintén ütközhetnek

ALOHA – Hatékonyság

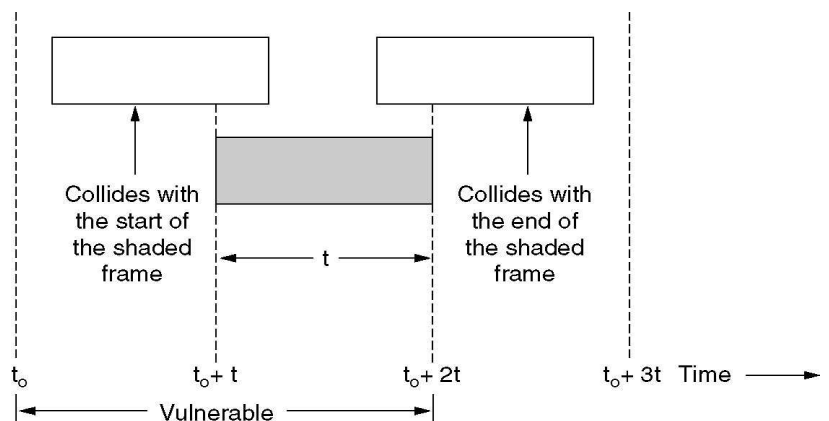
- Tegyük fel, hogy a csomagok létrehozása **Poisson-folyamat**:
  - „Végtelen” sok állomás, melyek egyformán, függetlenül viselkednek
  - Minden csomag egyforma hosszú, annak átviteléhez egységnyi idő kell
  - Az idő két küldési kísérlet között exponenciális eloszlású
  - Legyen G a küldési kísérletek számának várható értéke egységnyi idő alatt (egységnyi idő = egy csomag átviteléhez szükséges idő)
  - Ekkor:

$$P[k \text{ küldési kísérlet } t \text{ idő alatt}] = \frac{(Gt)^k}{k!} e^{-Gt}$$

- Ahhoz hogy sikeres átvitelt hajtsunk végre, nem szabad hogy kollízió lépjen fel egy másik csomaggal
- Mi ennek a valószínűsége?

ALOHA – Hatékonyság

- Egy X csomag ütközik, ha
  - egy csomag nem ért véget, amikor X indul
  - egy csomag kicsivel X vége előtt indul

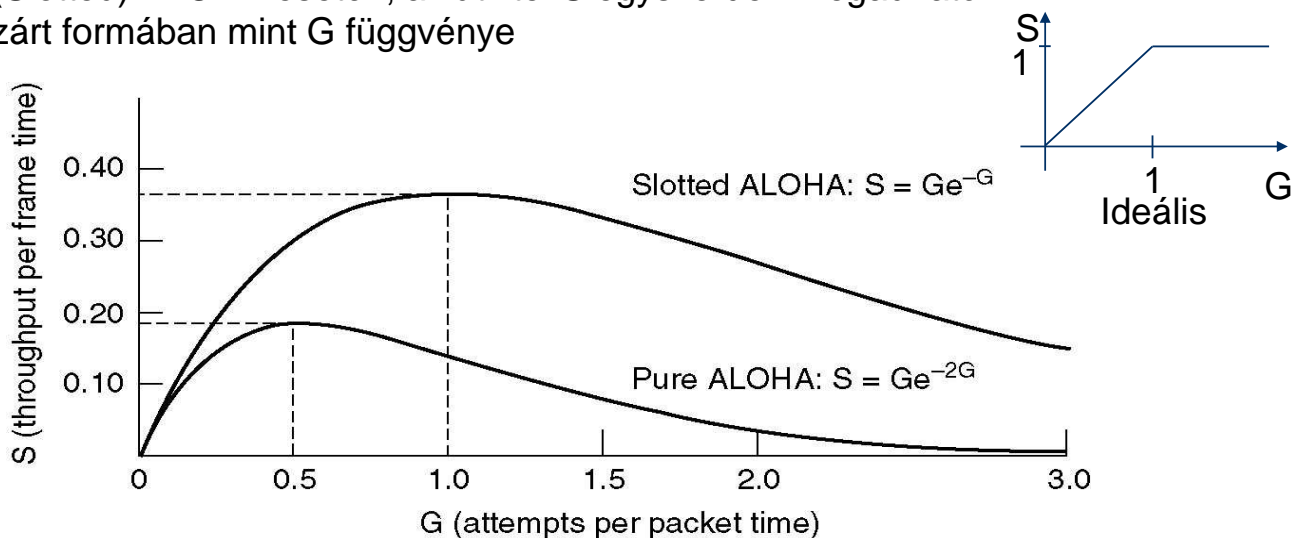
- Azaz, egy csomagátvitel akkor sikeres, ha két egységnyi időben nincs másik csomagátviteli kísérlet
  - Valószínűség: $P_0 = P(0 \text{ csomag } 2 \text{ egységnyi időben}) = e^{-2G}$
  - Maximális átvitel $S(G) = G * P_0 = G * e^{-2G}$
  - Optimum $G = 0,5$ -nál: $S = 1/(2e) \approx 0,184$

Egy javítás: Slotted ALOHA

- ALOHA problémája: a csomag „sebezhetőségi” ideje hosszú (2 időegység)
- Csökkentsük idődarabok (slot) bevezetésével – átvitel csak egy slot elején kezdődhet
  - Feltesszük, hogy a slot-ok szinkronizálása „valahogy” rendelkezésre áll
- Eredmény: Sebezhetőségi idő feleződik, az átvitel megduplázódik
  - $S(G) = Ge^{-G}$
  - Optimum $G=1$ -nél: $S=1/e$

Hatékonyság a feldolgozandó terhelés függvényében

- (Slotted) ALOHA esetén, az átvitel S egyszerűen megadható zárt formában mint G függvénye

- Az átvitel összezuhan, ha nő a terhelés!

Vivő-érzékelés (Carrier Sensing)

- (Slotted) ALOHA egyszerű, de nem kielégítő
- Stratégia: Figyeljünk mielőtt beszélünk (udvariasság segít)
- Figyeljük a vivő médiumot (carrier), hogy szabad-e, mielőtt adatot küldünk
  - **Carrier Sense Multiple Access (CSMA)**
  - Nem viszünk át adatot, ha nem szabad (egy másik állomás éppen adatot visz át)
- Alapvető kérdés: Hogyan viselkedjünk pontosan, ha a médium nem szabad?
  - Különösen: MIKOR próbáljuk újra az átvitelt?

1-persistent CSMA

- Ha a vivő médium nem szabad, várjunk, amíg szabad lesz
- Akkor azonnal kezdjük meg az átvitelt
- Ha kollíziót tapasztalunk, akkor
  - várjunk véletlenül választot ideig és ismételjük meg előlről
- „Türelmetlen” várakozás (persistent waiting)
- Nyilvánvaló probléma: ha több állomás vár, akkor *garantált* a kollízió!
- Azért jobb, mint az ALOHA vagy a slotted ALOHA

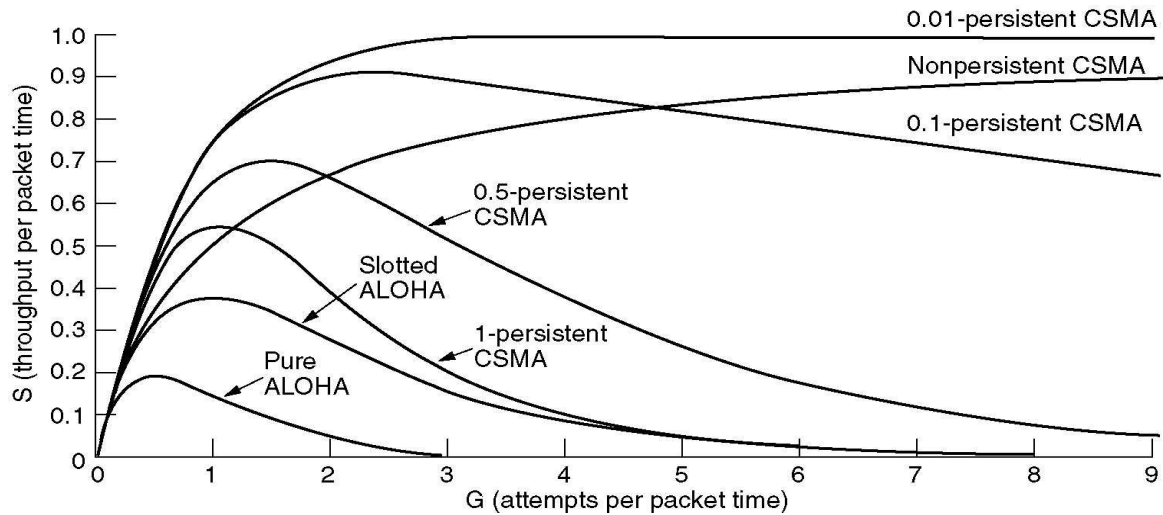
Non-persistent CSMA

- Ha a csatorna szabad, kezdjük meg az átvitelt
- Ha a csatorna nem szabad,
  - várjunk véletlenül választott ideig
  - utána ellenőrizzük újra, hogy a csatorna szabad-e, és így tovább
- A csatornát nem ellenőrizzük folyamatosan
  - kevésbé mohó
- A hatékonyság függ attól, hogy milyen eloszlás szerint választjuk a várakozási időt a következő ellenőrzésig
  - Általánosan, jobb átvitelt eredményez, mint a „persistent CSMA” magas terhelés esetén
  - Alacsony terhelés esetén a várakozás nem szükséges és pazarló

p-persistent CSMA

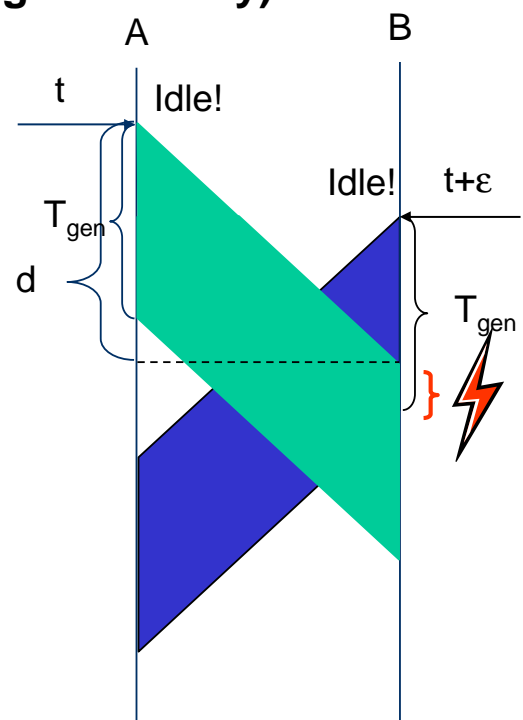
- A persistent és a non-persistent CSMA kombinációja
  - idő-slot modellt használ
- 1. Ha a csatorna szabad,
  - p valószínűséggel küldjük a csomagot
    - ha kollíziót tapasztalunk,
      - várjunk véletlen ideig
      - kezdjük újra az 1. pontban
    - egyébként ($1-p$ valószínűséggel)
      - várjunk a következő slot-ra
      - folytassuk az 1. pontban
- 2. Ha a csatorna foglalt
  - figyeljük folyamatosan, amíg nem lesz szabad, azután folytassuk az 1. pontban

CSMA hatékonysága

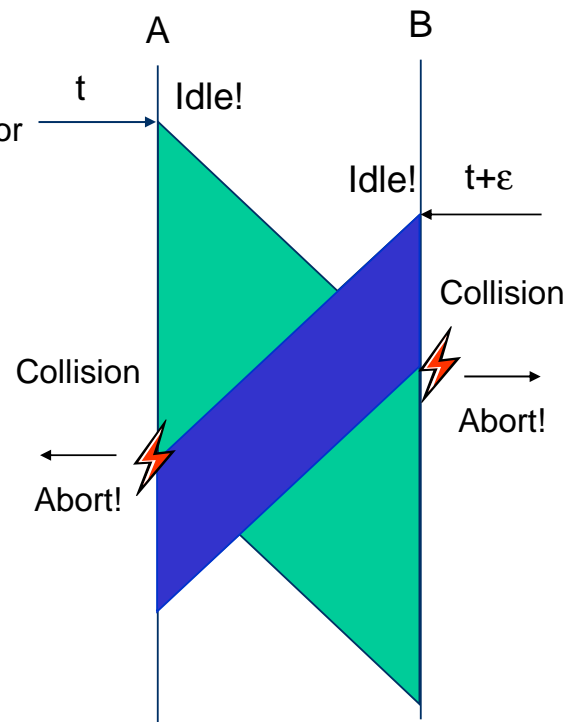
CSMA és propagációs késés (propagation delay)

- Minden CSMA sémának van egy elvi korlátja: A **propagációs késés d**
- Tegyük fel, két állomás lesz küldésre kész, az egyik t , a másik $t+\epsilon$ időpontban
  - t időpontban a csatorna teljesen szabad
  - Az állomások között a propagációs késés $d > \epsilon$
- A második állomás nem tudja érzékelni az első állomás már megkezdett átvitelét
  - Egy szabad csatornát érzékel, elindítja a küldést, és kollíziót okoz

Kollízió felismerés (collision detection) – CSMA/CD

- Ha két csomag ütközik, sok idő veszik el azok átvitelének befejezésére
  - Ha lehetséges lenne felismerni egy kollíziót amikor az fellép, az átvitelt lehetne abortálni és egy új próbát tenni
    - Az elvesztegetett idő csökken, nem kell megvárni, hogy a (szétrombolt) csomagok befejeződjenek
  - A fizikai rétegtől függően, a kollízió felismerhető!
    - Szükséges: A küldőnek képesnek kell lenni „hallgatni” a médiumot miközben küld és összehasonlítani amit küld és amit „hall”
    - Ha különbözik: Kollízió
- **CSMA/CD – Carrier Sense Multiple Access/Collision Detection**
- Feltétel, hogy felismerjük mindkét oldalon:
$$T_{\text{gen}} \geq 2d$$
  - T_{gen} : csomag generálási ideje

Mi a teendő kollízió esetén?

- Az állomások át akarják vinni a csomagjaikat a kollízió ellenére
  - Újra meg kell próbálniuk
    - Azonnal? Ez egy másik kollíziót okozna
    - Valahogy koordinálva? Nehéz, nem áll rendelkezésre kommunikációs médium
    - Várjunk egy véletlen ideig!
      - Randomizálás “deszinkronizálja” a médium hozzáférést, és ezzel segít elkerülni a kollíziót
      - Valamennyi kihasználatlan időt eredményez
- Váltakozva verseny- és átviteli-periódusok